

prof. dr hab. inż. Krzysztof Młynarczyk
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Rolnictwa i Leśnictwa
Katedra Architektury Krajobrazu

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej mgr. inż. Ryszarda Nejmana
pt. **„Elementy idei miasta kreatywnego jako stymulanty rozwoju krajobrazu miejskich
obszarów funkcjonalnych polskich miast liczących od 50 tys. do 200 tys.
mieszkańców”.**

Recenzję wykonano na zlecenie Dyrektora Instytutu Nauk Ogrodniczych Szkoły Głównej
Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Dr. hab. Dariusza Wrony, prof. SGGW.

Praca doktorska była realizowana pod kierunkiem dr hab. Beaty Joanny Gawryszewskiej
oraz promotora pomocniczego, dr Anny Długozimy

1. Wybór tematu, cel i zakres pracy

Podjęty przez Doktoranta temat badań jest niezwykle aktualny w kontekście konieczności poszukiwań najlepszych sposobów poprawy funkcjonowania aglomeracji miejskich, zwłaszcza tych, których nie zalicza się do 10 największych krajowych ośrodków metropolitalnych. Wobec faktu nierównomiernego rozwoju kraju, koncentracji czynników rozwojowych w dużych ośrodkach miejskich, problematyka identyfikacji uwarunkowań owych zjawisk jawi się jako obszar wymagający szczegółowych analiz. Obok czynników demograficznych i gospodarczych bardzo ważne jest budowanie tożsamości miasta poprzez kształtowanie krajobrazu kulturowego, z pełnym uwzględnieniem stref podmiejskich. Kreacja funkcjonalnej i harmonijnie ukształtowanej przestrzeni publicznej z pewnością może poprawiać jakość życia mieszkańców a także powinna mieć znaczenie w rozwoju społeczno-gospodarczym miasta. Dotyczy to również atrakcyjności turystycznej zarówno z punktu widzenia mieszkańców a także animacji turystyki przyjazdowej.

W związku z powyższym podjęcie przez Autora recenzowanej pracy doktorskiej wielokierunkowych badań, obejmujących ideę miasta kreatywnego oraz możliwości stymulowania rozwoju miast niemietropolitalnych, należy uznać za uzasadnione.

2. Struktura pracy oraz dokumentacja tabelaryczna i graficzna

Dysertacja została złożona w formie oprawionego wydruku komputerowego, obejmującego 199 numerowanych stron tekstu (łącznie z wykazem bibliografii, spisami tabel, rycin, wzorów i załączników). W tym samym woluminie zamieszczono 5 obszernych, wielostronicowych załączników. Całość tekstu została podzielona na 10 rozdziałów podanych w spisie treści - *Wstęp, Stan badań, Temat badawczy, Pytanie badawcze cel i teza pracy, Wybór pola badawczego, Materiały i metody, Wyniki, Dyskusja wyników, Wnioski, Bibliografia*. W tekście znajdują się ponadto, wyróżnione w randze rozdziałów, *Spis tabel, Spis rycin, Spis wzorów i Spis załączników*. Powinny to być, zgodnie z zasadami struktury opracowań naukowych, części nienumerowane (łącznie z *Bibliografią*) - zawierają jedynie wykazy materiałów źródłowych oraz tabel, rycin i załączników i nie stanowią rozdziałów.

W odniesieniu do proporcji pomiędzy głównymi partiami pracy uważam, że niepotrzebnie zamieszczono *Wybór pola badawczego* w randze rozdziału. Zawiera jedynie cztery zdania i z powodzeniem mógłby zostać włączony do rozdziału 6 *Materiały i metody*.

W pracy wyróżniono ponadto 19 podrozdziałów pierwszego rzędu oraz 19 drugiego rzędu. W tekście zamieszczono 49 tabel oraz 18 rycin. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż tabele i ryciny, umieszczone w tekście a także w załącznikach opracowano starannie, z dużą dbałością o detale graficzne. Wszystkie zestawienia tabelaryczne i materiały ilustracyjne korespondują z zawartością treściową dysertacji. Edycja tekstu nie budzi większych zastrzeżeń a drobne uwagi zamieszczam w dalszej części recenzji.

Poza wskazanymi wyżej mankamentami, praca jest ogólnie przejrzysto zredagowana, starannie opracowana, z dostrzegalną dbałością o jej stronę wizualną.

3. Dobór oraz wykorzystanie piśmiennictwa i innych materiałów źródłowych

Doktorant zebrał i zestawiał w wykazie bibliograficznym 121 pozycji źródłowych, w tym 27 obcojęzycznych. Autor prawidłowo powołuje się na pozycje bibliograficzne w tekście. Przeprowadził kwerendę szeregu trudno osiągalnych źródeł literaturowych. Wiele z nich odegrało kluczową rolę w trakcie przeprowadzonych analiz oraz dyskusji wyników badań. Świadczy to o zrealizowaniu ambitnego planu poznania i wykorzystania wszelkich dostępnych danych dotyczących przedmiotu badań. Na podkreślenie zasługuje fakt uwzględnienia wielu źródeł zagranicznych, niezwykle ważnych w prawidłowym określeniu stanu wiedzy odnoszącego się do tematyki badawczej.

4. Podstawy metodyczne badań

Podstawy metodyczne badań, poprzedzone trafnie sformułowanymi pytaniami badawczymi, celem oraz tezą wyjściową, zostały dokładnie opisane w rozdziale „Materiał i metody”. Stosowane metody przedstawiono jasno i przekonująco a ich wybór, źródła a także zakres stosowania ogólnie nie budzą zastrzeżeń. W pewnym stopniu dyskusyjny może być jedynie wybór metody analizy atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej otoczenia krajobrazowego. Autor odniósł się tu do opracowania Głównego Urzędu Statystycznego z 2015 r. „Analiza walorów turystycznych powiatów ...”. W moim przekonaniu tego typu analiza nie daje pełnego obrazu atrakcyjności turystycznej, o której w rzeczywistości decyduje grupa walorów turystycznych (walory wypoczynkowe, krajoznawcze i specjalistyczne) oraz grupa walorów recepcji (zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjna i organizacja recepcji). Zdaję sobie sprawę, iż taka rozbudowana analiza byłaby zdecydowanie bardziej czasochłonna, i dlatego nie podaję tego w formie krytycznej uwagi (zarzutu), a jedynie sugestii w kierunku ewentualnych dalszych badań. Autor przyjął metodę stosowaną przez GUS i można to zaakceptować.

Cały opis toku postępowania, zamieszczone graficzne przykłady sposobów waloryzacji a także wybór metod analiz statystycznych oceniam pozytywnie. Ważnym elementem były prawidłowo opisane badania sondażowe, w których wykorzystano kwestionariusz wywiadu jako technikę badawczą. Cały harmonogram postępowania badawczego zobrazowano w formie schematu, który zdecydowanie ułatwia lekturę tej części dysertacji.

5. Merytoryczna ocena pracy

Całość zebranych materiałów Autor przedstawił w formie oryginalnej, starannie przygotowanej pracy. Po merytorycznym wprowadzeniu, szerokim opisie stanu wiedzy w zakresie przedmiotu badań, precyzyjnym określeniu celu, zakresu badań oraz tezy wyjściowej a także opisie metodyki, konsekwentnie naświetlił wielokierunkowe aspekty podjętej tematyki. Dokonał tego w oparciu o szczegółowe wyniki badań własnych, w konfrontacji ze starannie dobraną literaturą przedmiotu.

Zasadniczą część pracy stanowią wyniki przeprowadzonych badań zawarte w rozdziale siódmym. Opisy owych wyników Autor zawarł w trzech częściach – badania wstępne, badania szczegółowe oraz badania porównawcze. W pierwszej części Doktorant przedstawił wyniki analiz, na podstawie których dokonał wyboru reprezentatywnych 18 ośrodków miejskich. Analizując wyniki badań szczegółowych Autor wskazał na jedynie pomocniczą rolę efektów badań sondażowych, z powodu nie uzyskania odpowiedniej liczby odpowiedzi zwrotnych z poszczególnych miast. W dalszej części rozważań korzystał zatem w głównej mierze z danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny a także innych źródeł.

Realizując cel badań obejmujący, między innymi, rolę aktywności krajobrazu w tworzeniu potencjału miasta kreatywnego, dokonał analiz atrakcyjności turystycznej a także jakości przestrzeni publicznej. Tą część opisu uzyskanych wyników Autor zaopatrzył tytułem „Analizy krajobrazowe”. Jest to, moim zdaniem, niezbyt trafne gdyż dotyczy jedynie wskaźnikowej oceny atrakcyjności turystycznej stref niedzielnych wyjazdów mieszkańców a także jakości przestrzeni publicznej. Użyty tytuł zapowiada analizy krajobrazowe, które zwłaszcza z punktu widzenia architektury i architektury krajobrazu oznaczają nieco inny obszar analityczny.

W dalszej części rozważań Autor przedstawił obliczone wskaźniki dotyczące, między innymi, partycypacyjnego modelu zarządzania, profesjonalizmu i wsparcia przedsiębiorczości, oferty kulturalnej, dostępności komunikacyjnej i kilku innych. Interesujące są wyniki badań porównawczych. Dowodzą one, że istnieje istotna korelacja potencjału kreatywnego wybranych do badań miast z ich dynamiką rozwojową. Z kolei nie wykazano istotnej korelacji a zakresie „atrakcyjności turystycznej krajobrazu kulturowego”.

Warto podkreślić, iż wszystkie wyniki badań statystycznych zostały precyzyjnie zamieszczone w załącznikach.

Szkoda, że nie do końca powiódł się ambitny plan badań sondażowych. Wprawdzie Autor bardzo skrupulatnie przedstawił wyniki owych badań w załączniku 5, jednak znikoma w niektórych przypadkach liczba respondentów uniemożliwiła pełną i wiarygodną ich interpretację.

Zamknięcie całego toku rozważań stanowią 4 sformułowane wnioski oraz podsumowanie. Zawierają szereg celnych stwierdzeń końcowych, wynikających rzeczywiście z przeprowadzonych analiz i rozważań. Uważam, że mocną stroną pracy jest opracowanie autorskiej metody służącej do mierzenia potencjału kreatywnego polskich ośrodków niemetropolitalnych pod kątem rozwojowym. Uwarunkowania metodyczne oraz możliwości stosowania tej metody Autor zawarł we wniosku czwartym. Należy wreszcie stwierdzić, iż określony cel badań został zrealizowany a także weryfikacja sformułowanej tezy badawczej została przeprowadzona w sposób prawidłowy.

6. Dodatkowe uwagi szczegółowe

Str. 20. Niezbyt jasno sformułowany przypis nr 1.

Str. 95. Autor zapowiedział oznaczenia kolorem żółtym w tabeli 8. Brak owych oznaczeń utrudnia odczytanie danych.

Str. 130-131. Podobnie jak powyżej – brak oznaczeń kolorem czerwonym w tabeli 27.

Str. 182. Bibliografia. Autor w dość archaiczny sposób zestawiał materiały źródłowe, niepotrzebnie numerując poszczególne pozycje a zwłaszcza powtarzając nazwiska autorów lub pierwszych autorów w publikacjach zbiorowych.

Pozostałe uwagi, głównie o charakterze edytorskim (np. str. 52 w sprecyzowanych celach badań) naniósłem w tekście i na marginesach wydruku.

W podsumowaniu pragnę podkreślić, że Autor prawidłowo opanował warsztat naukowy, co wynika z treści całej pracy a zwłaszcza z rozdziałów zawierających interpretację oraz dyskusję wyników badań. Wszystkie zestawione wyniki analiz wykorzystał w częściach opisowych, umiejętnie identyfikując szereg powiązań przyczynowych. Podobnie tok narracji stosowany w całym opracowaniu należy uznać jako w pełni komunikatywny, co sprawia że całość czyta się z zainteresowaniem.

Przytoczone powyżej nieścisłości i uchybienia nie umniejszają wartości naukowej ocenianej dysertacji. Uważam, że praca wnosi szereg elementów nowatorskich i może stanowić inspirację do dalszych, interdyscyplinarnych badań.

7. Wniosek końcowy

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska mgr. inż. Ryszarda Nejmana pt. *„Elementy idei miasta kreatywnego jako stymulanty rozwoju krajobrazu miejskich obszarów funkcjonalnych polskich miast liczących od 50 tys. Do 200 tys. mieszkańców”* została wykonana w oparciu o prawidłowo opracowaną i realizowaną metodykę badań. Wnosząc nowe elementy naukowe zasługuje na pozytywną ocenę. Lektura całości pozwala na stwierdzenie, iż Doktorant wykazał prawidłowe opanowanie trudnego warsztatu badawczego.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, określone w artykule 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 z późn. zmianami – Dz.U. z dnia 27 września 2017 r. poz. 1789).

Wnioskuje o dopuszczenie Autora, mgr. inż. Ryszarda Nejmana do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Olsztyn, 20 lipca 2021 r.

